

ZAHRADA

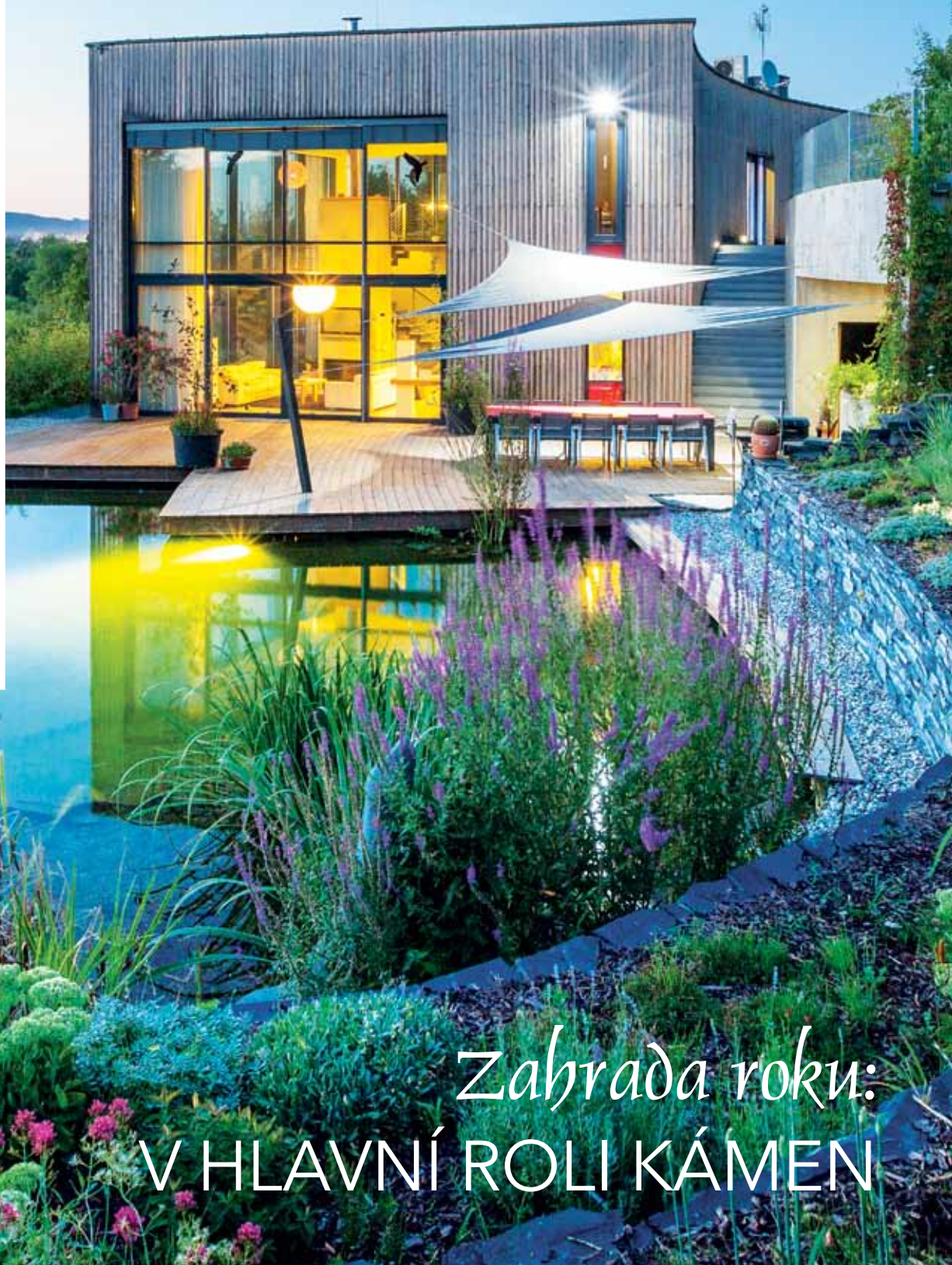
v obrazech

LÉTO 3 | 16

BIO
magazín
UVNITŘ

CENA 59 Kč | 2,80 €

Zahrada roku:
V HLAVNÍ ROLI KÁMEN

Pel MEL

Možná je znáte také jako montbrécie, v každém případě jsou dnes znovu objevenou trvalkou pěstovanou dříve běžně ve venkovských zahradách. Kvetou uprostřed léta a svou ohnivě červenožlutou barvou se postarají o nápadný akcent.

Křešiny Z BABIČČINY ZAHRÁDKY

České kopretiny

Ve dvacátých letech minulého století vyšlechtil Antonín Vejtasa, botanik z Jaroměřic nad Rokytnou, Českou píseň, nový kultivar kopretiny. I další české šlechtění dosáhlo světového významu, třeba s kultivary jako Sněhurka či Lubná (na obrázku).

NEBUĎTE V ZAHRADĚ SAMI!

Chce to jen trochu citu a vkusu. Nenakupovat v asijských tržnicích, ale od šikovných lidí, kteří něco umí. Něco kvalitního, hezkého a milého.

Na různých řemeslnických trzích najdete v létě určitě podobné kousky jako my v našem archivu.

SUŠTE BYLINKY!

Léto vůní a chutí si uchovejte i na zimu prostřednictvím bylinek. Staré ramínko zavěšené někde ve stínu vám pomůže s jejich sušením...

TISOAUTO

Upoutávka na motomuzeum může mít i originální podobu drátěného modelu usazeného na vysazené tisy. Ty postupně dorůstají a jsou pečlivě zastřihávány, až model zarostou a vytvoří – tisoauto!

Muškatim sluší retro

Vzpřímené pelargonie jsou univerzální balkonové letničky, ale přece jen – nesluší jim staré nádoby s nádechem patiny lépe než moderní plastové truhlíky?

ČESTUJTE!

Využijte prázdnin k návštěvě Anglie! Už jen pouhý pohled přes plot při procházce jakýmkoli městečkem či vesnicí vám přinese spoustu nápadů a inspirací.

Do Klatov za karafiáty

Každý rok v první polovině července můžete v Klatovech navštívit výstavu karafiátů, jejichž pěstování a šlechtění má v tomto pošumavském městě více než dvousetletou tradici.

V HLAVNÍ ROLI KÁMEN

Lom. Sluncem rozpálené skály, pod nohama kamenná drť, na skalnatých svazích jen stébla trav, které rostou v puklinách kdo ví z čeho, sem tam rozkvétá nějaká ta skalnička a když se zastavíte, slyšíte jen bzučení hmyzu a vzdálený hukot města. Na hladině malého jezírka na dně lomu se celé to kamenné drama zrcadlí a násobí už tak jedinečnou atmosféru. To je Janův svět, příroda podle jeho gusta, příroda, kterou chtěl mít nadosah svého domu. Co myslíte, podařilo se?

JAK ROZKVÉTÁ český venkov

K zahradám na venkově neodmyslitelně patří různé tradiční trvalky a letničky. Řada osvědčených rostlin však pomalu mizí v nenávratnu, nahrazují je jiné, moderní a šlechtěné kultivary nebo naopak ty staré zažívají velký comeback. Jak to tedy na českých venkovských zahradách vypadlo dříve a jak dnes?

V Venkovský styl zahrad i výběr použitých rostlin se vyvíjely po několik staletí. Původní selské zahrady byly jednoduché, praktické a čistě užité. Vznikaly podle momentální potřeby, bez plánování a rostly na nich květiny sloužící ryze pragmatickým účelům, nejčastěji k jídlu (chřest, topolovka). Z dalších se pěstovaly užité rostliny využitelné jiným způsobem (léčivky, kořeniny, aromatické repelentní nebo barvířské rostliny), ochranné druhy (šefík u vstupu) či magické byliny (netřesk střešní, který měl chránit dům před bleskem či sedmero kvítí) nebo rostliny pěstované z náboženských důvodů (lilie bělostná, konvalinka,

kopretina) a k výzdobě (domácnosti, kostelu a hrobů). Venkovská zahrada byla především samozásobitelská a skládala se obvykle z předzahrádky, zeleninových záhonů a sadu. Přetrvávaly na ní zejména rostliny vytrvalé, mrazuvzdorné a ty, které se samy přesévaly a znemožňovaly růst plevelů. Mnoho z nich bylo přítomných i v okolní přírodě. Okrasné byliny se využívaly hlavně k vytvoření lemů zeleninových záhonů, často se pěstovaly rovnou se zeleninou (aksamitník). Trávník se vyskytoval obvykle jen v sadu, plot doplňovaly divoké poloužitkové keře a okna zdobily hliněné

květináče s pelargonii, fuchsii a rozmarýnou. Kouzlo venkovské zahrady tedy spočívalo v přirozené harmonii a neformálnosti. Zahrada byla nenásilně propojená s okolní krajinou a v souladu s přilehlým obydlím a tvořily ji uvolněné tvary a smíšená výsadba.

Současnost a nový smysl

Dnešní zahrady na venkově postupně změnily svůj účel. Zahrada už není místem, kde roste jen zelenina, dozrává ovoce a voní bylinky nebo místem, kam celé rodiny každý víkend odjíždějí, aby zde tvrdě pracovaly. Současná venkovská zahrada je stále

KVĚTINOVÁ KRÁSA na jeden rok

Většinou je známe z truhlíků a květináčů na balkonech a terasách, jejich skupina je ale co do způsobu pěstování a využití mnohem rozmanitější. Můžeme jimi osazovat nebo osévat velké plochy i miniaturní záhony, používat je na skalky, obruby záhonů, do kytic, k sušení i k popnutí plotů a různých konstrukcí. My se tentokrát zaměříme na záhonové letničky – představíme vám je nejen z botanického hlediska, ale i v řadě pestrých kombinací.

P**roč letničky?**
Český název této skupiny rostlin je vlastně velmi trefný: je odvozený od slova léto, doby, kdy život letniček vrcholí a zároveň končí. Právě letničky jsou jednoleté rostliny, které v jednom vegetačním období vyklíčí, vyrostou, vykvetou, vytvoří semena a celé uhynou. Mezi nepravé letničky patří rostliny dovezené k nám ze zemí, kde se chovají jako vytrvalé druhy, ale v našich podmínkách nepřežívají.

Efektivní, ale náročné na péči

S každoročním předpěstováním a vysazováním letniček jsou samozřejmě spojeny větší nároky než například s trvalkami. Odměnou nám však může být rychlý konečný efekt – poskytují mnohem více květů a barev, navíc plocha osázená letničkami může být každý rok jiná. Z letniček můžete vytvořit stylovou kobercovou kresbu, geometrické tvary, stupňovitá rabata nebo úplně přírodní divočinu.

Vysévat, nebo vysazovat?

Výsev semen přímo na stanoviště je jednodušší a cenově výhodnější. Pěstujeme tak druhy, které předpěstování nevyžadují nebo kvůli křivitému kořenu nesnášejí. Semena vyséváme mělce přímo do zkyprněné,

uhrabané půdy, zasypeme jen tenkou vrstvou půdy a přimáčkneme. Výsev by měl probíhat na přelomu dubna a května, aby vzešlé semenáčky nepoškodily pozdní mrazíky.

Druhou možností je předpěstovat si nebo zakoupit sazenice a na záhon vysadit už vzrostlejší rostliny. Kromě vyšší ceny ale počítejme s omezeným sortimentem, zejména budeme-li sazenice nakupovat. Na záhon vysazujeme raději až koncem května, při časnější výsadbě je třeba pečlivě chránit záhon před nočními mrazíky netkanou textilií.

Kombinace podle libosti

Běžnou parkovou úpravou jsou letničky soustředěné do geometrických vzorů, pravidelných tvarů, rabat a skupin. I do prostor veřejné zeleně ale začíná pronikat trend přírodnějších úprav, a tak se i v parcích můžeme setkat s nepravidelnou, smíšenou výsadbou (nebo spíše výsevem) na první pohled bez ladu a skladu. V zahradě si můžeme dovolit ještě větší volnost a vyzkoušet prakticky cokoli – od geometrických obrazců až třeba po květinovou louku. Když se nám zvolená kombinace nebo styl nebudou líbit, příští rok můžeme vytvořit úplně jinou.

Co potřebuji k životu

- ▶ lehká, propustná půda s dostatkem živin
- ▶ organické hnojivo nesnášejí nebo v něm tvoří pouze listy, lepší je hnojení minerální
- ▶ v naprosté většině plné slunce
- ▶ dostatek vláhy, alespoň do doby, než začnou kvést
- ▶ neustále kyprou půdu bez půdního škraloupu

ROSTLINY *roślinám*

Jelikož rostliny neustále odčerpávají z půdy živiny, je nezbytné je opakovaně vracet zpět. Chcete-li se však vyhnout průmyslově vyráběným hnojivům, je jediným řešením organické hnojení. Kromě kompostu je výborná zejména chlěvská a ovčí mrva nebo koňský hnůj, tato hnojiva ale často nelze během sezony aplikovat. Dalšími možnostmi jsou bylinné jíchy a zelené hnojení

JÍCHY, NEBO VÝLUHY?

Na přírodní bylinné zákvasy spoléhali již staří zahradníci v klášterních a zámeckých zahradách. Nyní je oprášili permakulturisté a přírodní zahrádkáři, uplatní se ale na každé zahradě. Než si o nich ale povíme víc, bude dobré si ujasnit některé pojmy.

► Jícha neboli zákvas je hnojivo získané z rostlin po jejich zkvašení. Doba jejich výroby trvá obvykle dva, ale třeba i čtyři týdny, záleží na podmínkách.

► Výluh čili macerát vzniká zalitím rostlin studenou či vlažnou vodou. Účinné látky se z rostlin vyluhují, což zpravidla trvá den až dva.

► Nálev nebo odvar je výluh z rostlin po zalití horkou vodou. Jeho příprava trvá několik minut a využívá se při vaření léčivých čajů.

Na zahradě se používají obvykle jen jíchy a studené výluhy. Jsou jednoduché, účinné, ekologické a navíc zdarma. Jejich účelem je jednak hnojení, tj. dodávka hlavních prvků nezbytných pro dobrý růst (N, P a K), jednak posílení rostlin dalšími prvky a látkami k podpoře růstu.

Rostliny ke zkvašení

Základ pro výrobu jíchy představuje kopřiva dvoudomá, dále kostival lékařský a smetanka lékařská. Jde o běžné rostliny, které rostou na každé druhé zahrádce a za jejím plotem. Kopřivu i kostival je navíc dobré si pěstovat cíleně, protože je využijeme i při přípravě salátů, čajů nebo do nádivek. O stopové prvky a další užitečné látky může zákvas obohatit také například přeslička rolní, jitrocel kopinatý, heřmánek pravý nebo řebříček obecný.

Dusík poskytnete rostlinám zejména kopřiva. Přeslička zpevní a posílí rostlinná pletiva křemíkem a proti houbovým chorobám a plísním ochrání plodiny heřmánek. Podporu ovocných dřevin zajistí zvláště smetanka a zdravému vývoji a růstu rostlin pomůže řebříček, ale i měsíček, máta, meduňka, levandule nebo tymián. Nabídka rostlin je bohatá, k hnojení lze využít i vypleté plevele bez semen a k posílení další bylinky.

Příprava zákvasu

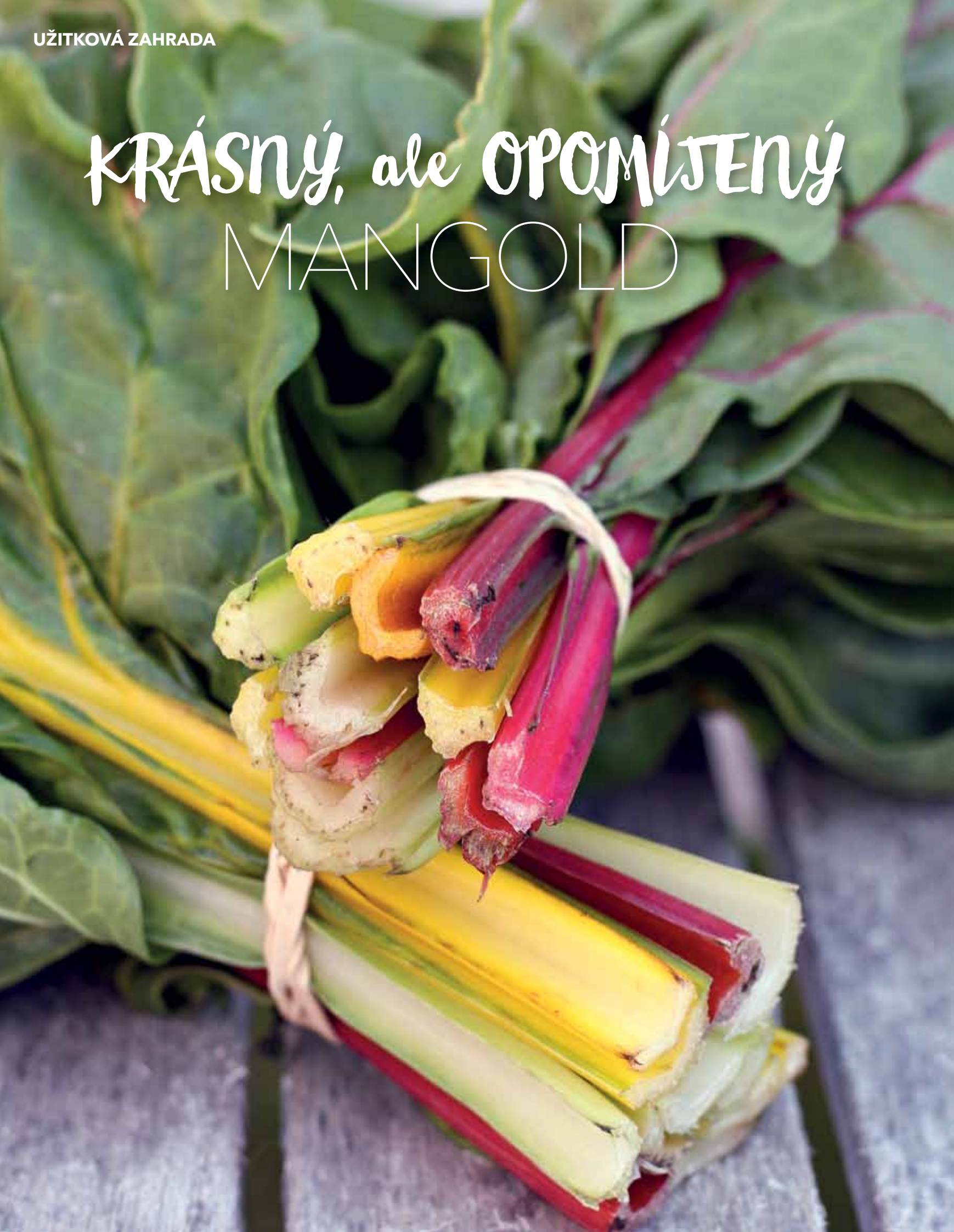
Připravit jíchu si může každý, postačí k tomu nekovová nádoba, vhodné rostliny a voda. Zelené části rostlin

se nasekají nebo nastříhají na menší kusy, vloží se do plastového kbelíku či dřevěného sudu a zalijí se studenou až vlažnou vodou. Množství rostlin závisí na velikosti nádoby – nasekané rostlinné části by ji měly vyplňovat do poloviny až tři čtvrtin. Zkvasit je možné i celé rostliny, ty by měly pak vyplňovat skoro celou nádobu, rozsekání ale proces kvašení urychlí. Zeleň musí být ponořená, proto je vhodné rostliny v nádobě zatížit, třeba cihlou.

Po dvou dnech se z rostlin vytvoří výluh, který má tmavě zelenou až zelenohnědou barvu a nezapáchá. Ten je možné použít k posílení rostlin nebo nechat zkvasit. Při kvašení dochází k uvolňování bublin a zápachu, je proto dobré nádobu zakrýt. Proces kvašení lze urychlit tmavou nádobou umístěnou na slunci a častým promícháváním směsi. Ve chvíli, kdy jícha přestane pěnit, je kvašení u konce. Vzniklou tekutinu je třeba přecedit a zbytky rostlin zkompostovat. Jícha by měla být tmavá a silně zapáchající. Ač se to možná nezdá, je jícha velice koncentrovaným hnojivem, a je nutné ji výrazně ředit. Obvyklým poměrem je jeden díl jíchy na deset dílů vody.

KRÁS NÝ, ale OPOMÍJENÝ MANGOLD

Na pohled i chuť atraktivní mangold u nás nepatří k běžně pěstované zelenině. Jeho listy jsou přitom plné vitaminů a minerálů, sklízí se po celou sezonu a využívají se ve studené i teplé kuchyni.

Botanicky se mangold řadí do čeledi merlíkovitých, je tedy příbuzný s řepou. Sklízí se z něj však listy, přičemž čepele mohou v kuchyni nahradit špenát, který obsahuje problematickou kyselinu šťavelovou, a řapíky zase náročný chřest. Rostlina pochází ze Středozeří a Přední Asie, a přestože jde o dvouletku, pěstuje se zpravidla jako jednoletá zelenina, která ale může na záhonu i přezimovat a na jaře znovu obrazit.

Vysít si je možné buď listovou, nebo řapíkovou formu mangoldu. Zatímco listový mangold má malé a úzké řapíky, které není nutné u mladších listů ani vyřezávat, řapíkový má řapíky výrazné, které mohou být podle odrůdy bílé, žluté, růžové, červené až fialové, a čepele listů se proto upravují zvlášť.

Sklízíte správně

Listy mangoldu se sklízí od poloviny léta až do podzimu. Rostlinu je možné odřezávat celou, obvykle se ale jednotlivé listy po obvodu odebírají postupně. Při sklizni všech listů najednou je nutné mangold odříznout asi pět centimetrů nad zemí, aby mohl znovu obrůst. Jakmile se v polovině léta začne vytvářet stonek s květenstvím, je potřeba ho hned vyložit.

Pro pevné cévy i nervy

Mangold obsahuje hodně vitamínu C, vitaminy skupiny B a provitamin A, z minerálních látek zejména vápník, dále draslík a sodík, hořčík, fosfor a železo. V mangoldu se, stejně jako v pohance, nachází rutin a také kvercetin, tedy látky, které zpevňují cévy a napomáhají při žilní nedostatečnosti.

Vzhledem k obsahu vstřebatelného železa podporuje mangold krvetvorbu a doporučuje se při anémii. Posiluje také nervovou činnost, zlepšuje soustředěnost i paměť a je dobré ho jíst při výkyvech nálady nebo v klimakteriu. Obsažená vláknina napomáhá trávení a podle některých zdrojů je mangold vhodný i jako prevence nádorových onemocnění.

Syrový i upravený

Mladé křehké listy mangoldu jsou výborné do čerstvých salátů, čepele větších či starších listů je ale lepší tepelně upravit nebo alespoň spařit horkou vodou. Řapíky jsou výtečné dušené, smažené i vařené v páře a zvláště barevné odrůdy vypadají na talíři neodolatelně. Pokud jsou tuhé, stačí je oloupat. Kromě salátů jsou listy vynikající i zapečené s těstovinami, sýrem nebo smetanou, na pizze, s bešamelovou omáčkou, osmaženou strouhankou nebo brambory či ve směsi smažené zeleniny.

Mangold je vitální a poměrně nenáročná plodina, která se dobře pěstuje i v nádobách a odrůdy hýřící barvami se uplatní také v okrasných záhonech.

Jak pěstovat mangold

- ▶ teplé, dobře osluněné stanoviště, ne úpal
- ▶ výživná a vlhká půda
- ▶ výsev v dubnu až květnu přímo na záhon do řádků vzdálených až 40 cm
- ▶ po vzejití vyjednotit na vzdálenost asi 30 cm
- ▶ lze vysévat až do srpna – na podzim poskytne ještě listy, po přihnutí slámou dobře přezimuje
- ▶ vyšší nároky má na vláhu, prospívá mu proto mulčování

Vyvýšené záhony

PRO KVALITNÍ PŮDU A BOHATOU ÚRODU

Kyprá a úrodná půda je snem každého zahrádkáře, protože je základem každé produkční zahrady. Proto se jí také snaží stále vylepšovat, ať už kompostem, nastýláním nebo hnojivy. Jedním z nenásilných a přírodě nakloněných řešení jsou i vyvýšené záhony.

Vyvýšené záhony patří ke starým pěstitelským metodám. Známé jsou například německé kopy, což jsou vyšší podlouhlé a neohrazené záhony určitého složení, dále kompostové záhony ze sena pro pěstování brambor nebo dýní, bylinkové spirály nebo pyramidy pro pěstování jahod. Uplatnění tedy nacházejí v přírodních, permakulturních, bylinkových, ale i běžných užitkových nebo venkovských zahradách. Zde se ovšem nejčastěji využívají vyvýšené záhony s pevným bedněním.

Výhody větší výšky

Vyvýšené záhony vytvoří příznivé podmínky pro pěstování i těch nejnáročnějších zelenin, a to i v případě, máte-li na zahradě spíš méně úrodnou půdu a horší mikroklima. Každý záhon zajistí také dobrou drenáž, umožní zpracování velkého množství bioodpadu a poslouží jako zásobárna kvalitní zeminy s dostatkem humusu. Díky rozkladu organické hmoty dochází rovněž k zahřívání záhonů, což dovoluje

Čmeláci patří k jednomu z nemnoha rodů hmyzu, které lidé vídají rádi. Sympatičtí jsou už svým vzhledem a bručivým bzukotem, nemluvě o jejich mírumilovnosti a pracovitosti. Jak ale tyto dobrácké pracanty na zahradu přilákat?

DOBROMYSLNÍ
BRUČOUNI

Samečci čmeláků na květech
bělotrnu – vlevo čmelák
hajní, vpravo
čmelák zemní

JEN U NÁS se těchto pěkně zbarvených včelích medvídků vyskytuje asi 15 druhů. K nejznámějším patří čmelák zemní, ale setkat se můžete i se zahradním, hajním, skalním a dalšími. Všichni jsou nezastupitelnými opylovači, kteří se na rozdíl od včel dostanou svým jazykem (opravdu to není sosák jako u motýlů) i do dlouhých a úzkých květních trubek a létají i za chladného počasí. Pokud se rozhodnete je pozvat na zahradu, měli byste se nejprve seznámit s jejich způsobem života.

Čmeláci v kostce

Život čmeláků se odehrává v jednoletých společenstvech, která zakládají oplozené samičky přezimující ve stavu strnulosti. Po probuzení na začátku dubna se každá čmeláčí matka snaží sehnat potravu a poté začne intenzivně hledat místo k založení nového hnízda. Poznáte ji snadno, protože létá nízko nad zemí, nevšímá si květů a zkoumá každou skulinu v mechu, listí nebo v zemi. Ráda osídluje i opuštěná ptačí nebo

myší hnízda, protože je v nich dostatek izolačního materiálu, v němž pak vytvoří komůrky pro svá vajíčka.

Z vajíček se vylíhnou larvy, které matka zahřívá a krmí pylem, který denně sbírá. Kromě jiného způsobu letu je právě přítomnost pylu na zadních nohách matky důkazem toho, že už hnízdo má. Larvy se následně zakuklí a přemění v dospělé dělnice. Celý proces trvá zhruba 25 dní a od vylíhnutí dělnic se matka věnuje už jen stavbě komůrek, kladení vajíček a péči o potomstvo. Celkem vyprodukuje několik desítek až stovek dělnic, které se věnují sběru potravy, úpravě hnízda a péči o plod. Po produkci dělnic začnou být larvy z oplozených vajíček krmené tak, aby se z nich vyvinuly budoucí matky, které hnízdo postupně opouštějí. Kromě toho zahájí matka i kladení neoplozených vajíček, z nichž se vylíhnou trubci. Dělnice časem započnou boje mezi sebou i matkou a kladou vlastní neoplozená vajíčka, ze kterých se také líhnou trubci. Toto období trvá různě

Jak jim pomoci

- ▶ pestrá zahrada vytvořená z květin a dřevin zajistí dostatek potravy, ideálně medonosné rostliny
- ▶ náhrada trávníku rozkvetlou loukou
- ▶ instalace domečku pro čmeláky neboli čmelínu

AQUAMAX ECO PREMIUM.

Nový, vylepšený, originální

Firma OASE představuje novinku - nejefektivnější jezírková čerpadla Aquamax Eco Premium. Německá kvalita je zárukou výkonu, spolehlivosti a nejvyšší kvality po celou dobu provozu. Díky minimálním nárokům na údržbu a nízké spotřebě energie je Aquamax Eco Premium správnou volbou a dobrou investicí.

- Vysoká energetická účinnost, ušetříte až 20% elektrické energie ve srovnání s předchozími modely díky optimalizaci hydrauliky motoru.
- Patentované druhé sání pro napojení skimmeru nebo satelitního filtru.
- Modely Aquamax Eco Premium: 4000, 6000, 8000, 10000, 12000 a 16000. Na každý model poskytujeme záruku 5 let.